

Klasika.hr koristi kolačiće za pružanje boljeg korisničkog iskustva. Postavke kolačića mogu se kontrolirati i konfigurirati u vašem web pregledniku. Nastavkom pregleda web stranice Klasika.hr slažete se s korištenjem kolačića. Za nastavak pregleda i korištenja web stranice kliknite na 'Slažem se'. Više informacija

Slažem se

SVJETSKI AFIRMIRANA HRVATSKA PIJANISTICA

Najbolji hrvatski izvođači klasične glazbe - solisti, ansambli, orkestri: Martina Filjak (Zagreb, 14. prosinca 1978.), pijanistica

Pohvatati sve niti i već podebele konce koji čine vrlo bogato tkanje pijanističkog životopisa Martine Filjak nije laki zadatak. Ali, rado sam si ga sama postavila, jer riječ je o hrvatskoj glazbenici čijim sam javnim nastupima, bilo solističkim recitalima ili pak koncertima s orkestrima često nazočila, čiju međunarodno afirmiranu karijeru poznajem, a poznajem umjetnicu i osobno, što svakako olakšava pristup njezinoj osobnosti, a onda i obogaćuje



moгуće opisivanje barem najbitnijih postaja iz njezina nadasve bogatog umjetničkog života. Budući da je aktualna ministrica kulture i medija Republike Hrvatske Nina Obuljen Koržinek pijanisticu Martinu Filjak u travnju 2023. godine imenovala za intendanticu Dubrovačkih ljetnih igara s početkom rada od sezone 2023./2024., pozornost hrvatskih pa i svjetskih umjetničkih krugova još je glasnije upozorena na ime jedne od danas bez svake dvojbe najuglednijih hrvatskih glazbenica čija međunarodna karijera najbolje potvrđuje pijanističke sposobnosti. Uostalom, navikli smo na to da je itekako važno ostvariti impresivni ugled u inozemstvu želi li se u hrvatskoj domovini biti barem približno toliko slavljeno i svakako poštovano.

O školovanju

Martina Filjak rođena je 14. prosinca 1978. godine u Zagrebu u obitelji glazbenika. Martinin otac, pijanist i profesor klavira Ranko Filjak (1927. – 1983.) bio je jedan od studenata Svetislava Stančića na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, ustanovi na kojoj je radio do nažalost prerane smrti, a i majka je pijanistica, danas umirovljena profesorica na Glazbenom učilištu *Elly Bašić* u Zagrebu. Doista, nije to samo genetika, jer dodatno nije moguće zanemariti činjenicu da je jedinica dvoje pijanista neminovno čula, nenamjerno i svakako još nesvjesno, zvuk klavira. Pa ako je već u nježnoj dobi počela prebirati po njegovim tipkama bilo je to i rezultat dječje znatiželje, jednostavno igranje s datostima velikog crnog predmeta koji nije bio namještaj a ukrašavao je radnu sobu bračnoga para Filjak.



U objavljenim životopisima Martine Filjak zapisano da je sviranje klavira počela učiti s pet godina a sa šest je prvi put javno nastupila. Što je djevojčica svirala nije poznato, ali očito je profesionalna putanja već bila određena. S genetikom ili bez nje, bogomdani glazbenički dar nepobitan je i upravo ta predodređenost za glazbenički poziv crta je koju pratimo sve do danas. Školovanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u razredu Vladimira Krpana (tata je očito kolegi/prijatelju prepustio pedagoško usmjeravanje), a potom slijedi studij na bečkom Konzervatoriju, pa usavršavanje u Njemačkoj i Nizozemskoj. Dakle, učenje zanata i upućivanje u pijanističko umijeće i tajne sviranja na crno-bijelim tipkama vodili su uvijek ugledni pijanisti i glazbeni pedagozi.

Nakon Vladimira Krpana profesor Martine Filjak bio je u Beču aktivni ruski klavirski autoritet Leonid Brumberg, a odlasci na majstorske tečajeve bili su traženje daljnjih spoznaja koje su mogli pružiti Jean-Bernard Pommier, Oleg Maisenberg, Cyprien Katsaris, György Sándor. U Londonu ju je podučavao pijanist Stephen Bishop Kovacevich, a u Hannoveru je bila u razredu za soliste južnokorejske pijanističke zvijezde Mi Kyung Kim. Školovanje u Hannoveru i Londonu bilo je pomognuto nizozemskom stipendijom *Clara Haskil* iz prestižne fundacije *Prins*

Bernhard Cultuurfonds, a 2007. godine imala je Martina Filjak stipendiju hamburške fundacije *Alfred Toepfer*. U akademskoj godini 2008./2009. polazila je prepoznata hrvatska pijanistička zvijezda prestižnu Klavirsku akademiju na jezeru Como u Italiji na kojoj su gostujući umjetnici i profesori bili William Grant Nabore, Dmitri Bashkirov, Boris Berman, Leon Fleisher, Claude Frank, Peter Frankl, Menahem Pressler, Charles Rosen, Andreas Staier i Fou Ts'ong.



Uz sve navedene gradove u kojima je studirala i navođenje profesorskih i svjetski proslavljenih pijanističkih imena koja su joj bili mentori u biografijama Martine Filjak ponavlja se podatak da tečno govori 7 jezika, a sama rado ističe kako voli putovati. Koje li sreće za nju osobno a i za ljubitelje klavirskog umijeća! Brzo učenje i usvajanje stranih jezika još je jedan od osobito vrijednih darova s kojima je Martina rođena, a volja i želja da putuje neosporno je iskaz njezina karaktera, znatiželjne i komunikativne osobe koja rado susreće svoje suvremenike neovisno o zemljopisnim ili kulturnim i nacionalnim različitostima.

Otvoraju se vrata velike karijere

Pozornost i naklonost široke međunarodne javnosti privukla je Martina Filjak 2009. godine kada je osvojila **Zlatnu medalju** i niz posebnih priznanja na renomiranom međunarodnom natjecanju u Clevelandu, te ubrzo potom debitirala u dvoranama Konzerthaus u Berlinu, Musikverein u Beču kao i dvorani Zankel u Carnegie Hallu. Kritičar *The New York Times*-a je zapisao: „*Živopisna i privlačna scenska prisutnost snalažljivost tehnike i prirodnost muzikalnosti ...Pijanistica vrijedna pozornosti*“. O pridjevima kojima je opisana scenska prisutnost ne bi trebalo raspravljati jer Martina Filjak je doista vrlo lijepa, pa onda i privlačna žena, ali isticanje tehničke snalažljivosti, shvatimo to kao isticanje tehničke superiornosti, pa onda i neosporne prirodne muzikalnosti, svakako je bilo važno čitati u tako uglednim američkim novinama.



Neposredno prije natjecanja u Clevelandu bila je 2007. godine dobitnica prve nagrade na Međunarodnom natjecanju *Giovani Battista Viotti*, važnom natjecanju koje se u talijanskom gradu Vercelliju održava od 1950. godine. Te je godine sudjelovalo oko 120 pijanista sa svih strana svijeta, što je bio rekordan broj u povijesti doista prestižnog i iznimno uglednog natjecanja *Viotti*, među čijim su pobjednicima u prošlosti bili i velikani poput Daniela

Barenboima. U prvi krug bilo je propušteno 19 a u polufinale tek 9 natjecatelja. Nakon izvedbe Skrjabinova *Preludija za lijevu ruku* i još teže velike Beethovenove *Hammerklavier Sonate* Martina Filjak bila je, kako je izjavila po povratku u Zagreb, duboko nesretna i nezadovoljna svojim sviranjem. No, žiri je mislio drukčije. Ušla je u finale u kojem je uz Filharmonijski orkestar Torina svirala Brahmsov *Prvi klavirski koncert* i pobijedila, osvojivši i dvije posebne nagrade. Osim 14.000 eura i prestiža, dobila je i ugovor za talijansku turneju, a nastupila je i na recitalu pobjednika.

Martina Filjak ušla je na svjetsku pijanističku scenu doista na velika vrata. Neustrašiva, ambiciozna, očito i samouvjerena i sigurna u vlastite sposobnosti, odlazila je na natjecanja i to pomno birajući njihovu razinu i ugled koji uživaju među pijanistima i dakako kod svih koji u poslu organiziranja nastupa klavirista imaju što za reći. Tako je 2007. godine sudjelovala na Međunarodnom natjecanju *Ferruccio Busoni* u Bolzanu plasiravši se na peto mjesto. U 2008. godini, a i ta je bila prije američkog lansiranja u Clevelandu, bila je Martina Filjak nagrađena petom nagradom na natjecanju *UNISA* u Pretoriji u Južnoafričkoj Republici te prvom nagradom i zlatnom medaljom na natjecanju *Maria Canals* u Barceloni. Iste godine, u Hrvatskoj je primila nagrade *Milka Trnina* Hrvatskog društva glazbenih

umjetnika, *Vladimir Nazor* Ministarstva kulture za izvedbe *Prvog klavirskog koncerta* Johannesa Brahmsa i *Prvog klavirskog koncerta* Milka Kelemena, a uručena joj je i *Orlando* za nastup na Dubrovačkim ljetnim igrama, te *Judita* za izvedbu *Klavirskog koncerta* Dore Pejačević na Splitskom ljetu. Doista, trajno valja imati na umu da je riječ o glazbenici s ogromnom mogućnostima, izuzetnom koncentracijom i jedinstvenim sposobnostima memoriranja notnoga teksta i to ne samo solističke klavirske literature već i solističkih dionica u mnogim koncertima za klavir i orkestar. Predsjednik Republike Hrvatske odlikovao je Martinu Filjak 2009. godine Redom Hrvatskog pletera za postignuća u glazbi.



Koncerti, nastupi, putovanja, gostovanja

Gustoća koncertnih termina, brojnost nastupa, zemljopisne udaljenosti koje valja svladati, putovanja i gostovanja, sve su to zasebna područja koja će u nekoj budućoj monografiji posvećenoj životu i radu Martine Filjak ispuniti stotine i stotine stranica. Dakako, ovaj je feljton tek jedan od mogućih, aktualno ažuriranih priloga toj budućoj monografiji s glavnim likom, hrvatskom pijanisticom Martinom Filjak. Međutim, nabrojiti sve dirigente, sve orkestre i sve koncertne dvorane u kojima je do danas, 2023. godine nastupila, već je sada nemogući zadatak.

Svojedobni popis koji je obuhvaćao podatke do 2018. godine uključivao je nastupe sa svjetskim orkestrima kao što su The Cleveland Orchestra, Sand Diego Symphony, The Florida Orchestra, Strasbourg Philharmonic, Barcelona Symphony, Bilbao Symphony, Deutsche Radio Philharmonie, Staatskapelle Weimar, Staatskapelle Halle, Bremen Philharmonic, Lübeck Philharmonic, Robert Schumann Philharmonie Chemnitz, Slovenska Filharmonija, Japan Century Symphony orchestra, Israel Chamber Orchestra kao i Orchestra Simfonica La Verdi u Milanu. Također, nastupala je na najznamenitijim glazbenim podijima poput Concertgebouw u Amsterdamu, Konzerthaus u Berlinu, L' Auditori/Palau de la Música Catalana u Barceloni, Zankel Hall u Carnegie Hallu u New Yorku Jordan Hall u Bostonu/, Teatro San Carlo u Napulju, Sala Verdi u Milanskom konzervatoriju, Salle Gaveau u Parizu, Musikverein i Konzerthaus u Beču, NDR dvorana u Hannoveru, Residenz u Minhenu, Auditorio Nacional u Madridu te Ravinia Festival u Chicagu. Dirigenti s kojima je surađivala bili su JoAnn Falletta, Stanislav Kochanovsky, Alexander Shelley, Hans Graf, Ivan Repušić, Julian Kovatchev, Markus Poschner, Marcus Bosch, Josep Caballe-Domenech, Paul Goodwin, Carlos Miguel Prieto i Stefan Sanderling, a ljubav prema komornom muziciranju ostvarivala je nastupima i suradnjama s umjetnicima kao što su Szymanowski Quartet, Ensemble Berlin, Dmitry Sinkovsky, Radovan Vlatkovic, Felix Klieser, Andrej Bielow, Julian Steckel, Monika Leskovar te Eckart Runge.



Dakako, nastupi i muziciranje Martine Filjak popraćeni su stotinama (je li i koja tisuća?) glazbenih kritika. Da je riječ uvijek o pohvalama, doista laudama kojima se glazbeni kritičari diljem svijeta dive tehničkom umijeću i posebnoj muzikalnosti glazbenice čiji repertoar gotovo da i nema granica, od baroknih do suvremenih partitura, Martina Filjak u svemu je na visini zadatka, profesionalno udubljena u glazbu koju prenosi svojim slušateljima

i umjetnički zaokupljena dubinom glazbenih sadržaja koje su najveći skladateljski umovi poklonili čovječanstvo kao dokaze posebne ljepote ljudskog postojanja.

I sama sam više puta pisala o koncertima Martine Filjak. Stoga ovaj zapis zaključujem vlastitim riječima: „Bartókov *Treći klavirski koncert u E-duru* bogata je riznica glazbenih misli kojima je izražena ljubav prema prirodi, prema dalekoj domovini i sreća da je konačno došao kraj tragičnoj traumi čovječanstva zbog koje je morao emigrirati i koja je u mnogo čemu promijenila duhovna stanja svih njegovih suvremenika. Skladateljeva namjera da koncert praižvede njegova supruga Ditta Pásztory-Bartók, kojoj je djelo posvećeno, može upućivati na poneke značajke glazbenog sadržaja djela, pa i na zahtjevnosti klavirskoga sloga, ali cjelina folklornih transformacija prvoga stavka (pravilno nazvan cjelokupni program koncerta!) kao i poetična dubina drugoga i joie de vivre, radost življenja iskazana u trećem stavku, značajke su osobnosti skladatelja sposobnog i moćnog ostvariti tako dojmljivu partituru.



Sada na red dolazi interpretacija Martine Filjak. Doista, izuzetnost njezina pijanizma trajno se razotkriva u sposobnostima razumijevanja glazbenoga sadržaja, u njezinoj izuzetnoj empatiji s glazbom koju izvodi i koju doživljava kao ljepotu i bogatstvo uvijek spremna udubiti se u najsitnije detalje psiholoških stanja sadržanih u partituri. Govoriti o njezinim tehničkim mogućnostima postaje u tom kontekstu gotovo izlišno, jer Martina Filjak ima do najviše razine izvježbano tehničko umijeće, ona vlada klavijaturom u svim dinamičkim odnosima i artikulacijama i ima savršenu memoriju. Dovoljno za pljesak i za svaku pohvalu. A dodatak, minijatura posebne meditativne atmosfere *Für Alina* estonskog skladatelja Arva Pärta, bio je osobiti znak Martinine inteligencije i shvaćanja opasnosti kojima smo danas (ponovno?) svjedoci.,, (*Zdenka Weber, Izuzetnost pijanizma koja se otkriva u empatiji s glazbom, Klasika.hr, 31. ožujka 2022.*)



(Pročitajte [prethodni](#) / [sljedeći nastavak](#))

© Zdenka Weber, *KLASIKA.hr*, 15. studenog 2023.

Tekst je objavljen uz potporu Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti. Dopušteno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.